

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Çarşənbə, 9 cəmədiyəlxir sənə 1337. 12 mart sənə 1919.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalətin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin kücündə 4 nömrəli evdə "Azərbaycan" idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Təx nüsxəsi 80 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 18 rublə, 2 aylığı 32 rublə, 3 aylığı 45 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublədir. Elan fiatı: sətəri 3 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

ELAN

1919 sənəsi mart ayının 12-sində, çarşənbə [çərşənbə] günü, gündüz saat 12-də inqilabın ikinci sənəyi-dövriyyəsi münasibətilə Azərbaycan Məclisi-Məbusanının təntənəli iclası vaqe olacağı elan edilir.

T-63

ÜMUM MÜSƏLMANLARA VƏ MÜSƏLMAN TƏŞKİLAT VƏ MÜƏSSİSƏLƏRİNƏ

Azərbaycan Məclisi-Məbusanı idarəsinə təhrirət [yazılı olaraq] müraciət etdikdə türkcə müraciət etmələri və əgər başqa dildə müraciət edərlərsə, istida və xahişlərinin bisərəncam qalacağı elam edilir [bildirilir].

T-62

RUS İNQİLABİ-KƏBİRİ

Bu gün Rus İnqilabi-Kəbirinin [Böyük Rus İnqilabının] iki illiyidir. Əsrlərcə hökm sürmüş olan rus istibdadı zahirən əzəmətli görünürdüsə də, batınən [daxilən] o qədər boş və çürük bir halətə düşmüşdü ki, inqilab zərbəsinə davam edə

İkinci sənə dəvamiyyəsi

تورک و اسلامله مبدی مقلزله سنجی لرمن آچیقدور. درج اولنجان اولراق اعاده ایلدیلر. درج ایلیان مقلاتک مکلفاتی اداره نمین ایلیور.

تورک و اسلامله مبدی مقلزله سنجی لرمن آچیقدور. درج اولنجان اولراق اعاده ایلدیلر. درج ایلیان مقلاتک مکلفاتی اداره نمین ایلیور.

تورک و اسلامله مبدی مقلزله سنجی لرمن آچیقدور. درج اولنجان اولراق اعاده ایلدیلر. درج ایلیان مقلاتک مکلفاتی اداره نمین ایلیور.

قورندکک سیاسی، اجتماعی، ادبی، اقتصادی تورک غولمیدر.

اعلان

۱۹۱۹ سنسی مارت آیلک ۱۲ نده چارشنبه کونو سزاسات ۱۲۳۰ اعلانلایککنجی سته دوریسی مناسبتیله آذربایجان مجلس میواتنک ظلمتلای اجلاس وای اولجاس اعلان ایلیبور.

عموم مسلمانلارله و مسلمان تشکیلات و موسسهلرله آذربایجان مجلس میواتنی ادرارلسه تحریرا مرجمت ایلیکده تورکجه مرجمت ایلیملری و اگر بلقله دیلمه مرجمت ایلیور ایسه استعفا و خواهشلیکک می سراجمال فالاجی اعلام ایلیبور.

روس انقلاب کیریک ایلکی بو کون، روس انقلاب کیریک ایلکی ایلکنی دور.

عصرلرجه حکم سوروش اولان روس ایشیدای، ظاهرا غمطلای کورونورده سده، یانغا او قدر بوش و چوروک بر حالته موشمش می که انقلاب سر به سته دوام ایلمه میلوب یقلدی. استیداد یقلقله برابر، روس پادشاه لنگ شان شوکته عزت و حرمتی دخی محو اولوب ون دول منظمه عاقلستنه محترم بر عسبو حساب اولان بر پادشاهلای، بوگون تانتاز و سائلماز بر حاله دوشده؛ دیغلی بو شان و شوکت عزت و حرمت روس دولتی کورونده دکله، روس استیدادی اوزورنداییش کنه استیداد یقلقله بو شان و شوکت وسائر دخی اوننگه برابر میلوب مسو اولوب کیتیمی...

روس استیدادنی قیش اولان بو انقلاب کیریک تیان نظم و سزای اکرامه ایلیوب حر ایله، سته دوریسی حلونده بر عید کیریک می سینه استیخرا اولوب پاش اتمک لایقیمی؟ بله، روس چارلای کیمی قارا بر استیدادی یلوب مسو ایلی بر انقلاب، بو قطعاً نظردن شان تنظیم و احترامدره لکن یانگیز بو قطعاً نظردن؟

اولا عام شمول محاربه مشکلاتی تیجد سی اولاق میدانه کدیش اولان بو انقلاب کیریک عام شمول دکدره استیداد یقلقله چان تریشده لکن بر حراعه عه ایلیلمس؛ تاریخ اولدوی بر چوق استیدادلای قیادی مشهوردر. سوسیالیزم کیریک رواج و انتشاره و بو یولنه تی نظریاتک حیا تطبیق ایلیلمسی ایستکنجه، روس انقلاب کیریک یونگله دخی عالم یتریشی حیا ایلیلمس؛ چونکه سوسیالیزم کیریک میانه آتان، روس انقلاب دکدره سوسیالیزم - بشریت افرادی کیریک روس انقلابیلن اول اولراق منقول اولدو، ایله حیا ایلاما دکدره؛ روس انقلاب - لکن اولاق - میدانه حیا لکن برشی چازورنه - اوده یالشیولرکندر، چان برقر اولراق روسلی، مخصوص اولیولوب، روسلی مخصوص اولدو، یانگیز بر آدی بر دیر بو فکرک روسیا حیاته کسلاً تطبیق کیتیمدر.

قسط و بلشویقلک کیریک هایدکک بریشی، حیا روسی جورفاغه یانغان ملشاری حیا سوسیالیزمی، لکن، برچوق حیا کرامه ایلیوب بو فکرکدن بوز دورندیر؛ اگر دین

(لهین) دخی آزار ایلیورمش که عام اسلامه مرجمت بر اتیغانه بورا یولج مزارلی ایلیور؛ لیزم اسارتدن آزاد ایلیجسینه حیه سندان لرک توجهنی قزاسق ایستمدی.

اگر لهین آدز سوریه عمل ایلیوب ده روسیاده کی ملشاری آزاد ایستک کیمی مقصدوی اولان امری برینه یلورسه ایلی بدشویقلکه یوک برحمت کوروشمن اولاردی حال بو که آزادی عوشنه که دوریک؛ آزاد اولنه حریت اییش اولان ملشاریک بلشویق قودونلاری طرفنه قل علم ایلیلمس کوریک... و بو قل عام هالسنی ملشاری اوزورنه اجرا ایلیدی؛ اولادین اوزورندکی ایلیور یانگیز اسارتلک آفریته و زنجیرلر آتینه ایکنملقله حایون اول آزاد اولسه محتاج و لایق ایلیور.

اور ملشاری بر جوشی «باقودن حیا حیا» یالووه دوشده مغانسینه، بقولای استیدادی ملشاریک خلاص ایلیولوبه بلشویزم اسارتی آت دوشکل ایلیدی؛ بو اسیرلکک فراتی مژده سنده آچی و غیر بر عسر سورسکده دورلر... تور کتانه، ایمل بوی و قریب مسلمان لرک تکرار اسارت آتینه قائلاریه آجیق و باقناه برابر، سوبیزیک، بر آذربایجان تورک لری قهرمان شعلای تورک قردارلر مژده امداد برادرانه سله بری اسیرلکک ختیلی آتینه مسو ایتمک ایستین روس انقلابیلرک مخالفت اناسیت اولان بو اوزورنه قارشو قیام ایلیوب قانلار تو کدیک، چانلار فرات ایستیم، خاندانلار یانیر قودو، بالاخره اسارتدن قور، تولدیک؛ لکن، بو اسیرلکک خرسی نه قدر مشیریه بر احترامات قیشن ایلی که بو احترامات مرسته میلا اولان کورولر بر نوع ایله دلم قشورلر قوروب بری کتکار اسیر ایتمک حوسیه دورت طرفزه دولاورر، لکن، سیرلری ییچادر، دام تئوریکه برادره کیزله میلس اولدیمتی «دورن گوزیت» حیا کتندک ایلیور ییچاق قولارلر اولدی کیمی دمورقائیزم، سوسیالیزم فکر لرنگه، سنی سنی آ کلاسیق یاشور واردر، بو گونگی آرتوزم - خارجی اسارتدن قورنار قودو؛ وطن بزرگ دماغی طرز ادرارستی نمین و تشکیک ایتمک ایله اوز خصوسی ایتمزدر؛ ایستیریک بلشویق ادرارسی قورایق، ایستیریک، بلشویق اولراق - عرض اولدو؛ ایستیریک، ملشمن اولدو؛ حیا و عموم ملت افرادیگ متافنی نظره آتوب سی، و آزاد اولراق دیموقراٹیک بر عدل حله کورور - آزادی کیمسز - تکرار ایلیور که آتورک لرک اسیری و قول اولدو؛ ملشمن.

حیا حیا کیمی غور، حریت یایرامی

۱۹۱۹ سنسی مارت آیلک ۱۲ نده چارشنبه کونو سزاسات ۱۲۳۰ اعلانلایککنجی سته دوریسی مناسبتیله آذربایجان مجلس میواتنک ظلمتلای اجلاس وای اولجاس اعلان ایلیبور.

عموم مسلمانلارله و مسلمان تشکیلات و موسسهلرله آذربایجان مجلس میواتنی ادرارلسه تحریرا مرجمت ایلیکده تورکجه مرجمت ایلیملری و اگر بلقله دیلمه مرجمت ایلیور ایسه استعفا و خواهشلیکک می سراجمال فالاجی اعلام ایلیبور.

روس استیدادنی قیش اولان بو انقلاب کیریک تیان نظم و سزای اکرامه ایلیوب حر ایله، سته دوریسی حلونده بر عید کیریک می سینه استیخرا اولوب پاش اتمک لایقیمی؟ بله، روس چارلای کیمی قارا بر استیدادی یلوب مسو ایلی بر انقلاب، بو قطعاً نظردن شان تنظیم و احترامدره لکن یانگیز بو قطعاً نظردن؟

اولا عام شمول محاربه مشکلاتی تیجد سی اولاق میدانه کدیش اولان بو انقلاب کیریک عام شمول دکدره استیداد یقلقله چان تریشده لکن بر حراعه عه ایلیلمس؛ تاریخ اولدوی بر چوق استیدادلای قیادی مشهوردر.

"Azərbaycan" qəzetinin 135-ci nömrəsinin 1-ci sahifəsi

dad yıxmaq cahan tarixində yeni bir hadisə ədd edilməz. Tarix uzununu bir çox istibdadlar yıxıldığı məşhurdur. Sosializm fikrinin rəvac və intişarına [yayılmalarına] və bu yoldakı nəzəriyyətin həyata tətbiq edilməsi işinə gəlincə, rus inqilabi-kəbiri bununla dəxi aləmi-bəşəriyyəti heyran edə bilməz. Çünki sosializm fikrini meydana atan rus inqilabı deyildir. Sosializm bəşəriyyət əfradı[nın] [fərdlərinin] fikrini rus inqilabından əvvəl olaraq məşğul etmədə idi və halən [indi də] etmədədir. Rus inqilabı yeni olaraq meydana calibdiqqət [diqqətəlayiq] bir şey çıxardısa, o da bolşeviklikdir. Lakin bolşevikliyin ideyası dəxi sosializmdən çıxan bir fikir olaraq ruslara məxsus olmayıb, ruslara məxsus olan cəhəti yalnız bir adı və bir də bu fikrin Rusiya həyatına qismən tətbiqi keyfiyyətidir.

Fəqət rus bolşevikliyi nəinki bəşəriyyəti, hətta Rusiya torpağında yaşayan millətləri belə sevindirmədi. Biləks [əksinə], bir çox cəhətdən ikrah edib [nifrət etdirib] bu fikirdən üz döndərtdi. Əgər din və millət ayrılığını aradan götürmək istəyən rus bolşevikliyi meydana “sinif” ayrılığı salıb da insanları iki müxasim [düşmən] hissəyə bölməsə və yalnız şəxsin, kim olur-olsun, hər bir süni qeyd [zəncir] və əsarətdən qurtulub da tam mənası ilə hərr və azad olmasına çalışsaydı, o, ümum bəşəriyyətcə təqdir ediləcək bir inqilab kimi tələqqi [qəbul] oluna bilərdi. Vəilla “burju”luğu öldürmək əvəzində “burju” adlandırdığı minlərcə bəşəriyyət əfradını divanəvar [dəlicə] bir vəhşiliklə öldürən bolşeviklik, kənardan baxanların ancaq istikrahını mövcib ola bilər [ikrahına səbəb ola bilər]...

Pəs [deməli], Rus İnkilabi-Kəbiri aləmşümül bir mənanı haiz ola [daşıya] bilmədi və yalnız bir istibdadı yıxmaq şərəfincə nami-xeyr ilə [yaxşı adla] yad olunub bayram edilə bilər.

Amma... əgər rus inqilabını törədənələr bu inqilaba bəşəri bir əhəmiyyət vermək istəsəydilər, verə bilərdilər və verməyə də əllərində böyük bir vəsilə [imkan] var idi.

Cahanşümül müharibə bədayətində [əvvəlində] çaylarca axan insan qanının bəşəriyyət vicdanına toxunan sui-təsirini [mənfi təsirini] azaltmaq və insanları öz tərəflərinə cəlb etmək istəmiş olan müharibə [savaşa] dövlətlər: “Biz bu müharibəni əsir millətlərin azadlıq və istixlası [qurtuluşu] üçün açmışıq” – deyər meydana bu kimi dilfirib [kənül aldanan] bir şüar atdılar.

Bu şüar, filhəqiqə [doğrudan da], əsir olan millətləri dərin bir sevinclə mütəəssir qıldı. Əsarətdən bilaxirə azad olmaq arzusu, əsarət zülmətinin təzyiqi altında sönmüş olan ümidləri təkrar işıqlandırdı. Bir şəxsi qul halında saxlamaq kimi rəzalət və zəlalətdən qurtulmuş olan bəşəriyyət, bu aləmşümül müharibə bə'dində [sonrasında] bir milləti digər bir millətə qul və əsir etmək şərəfsizliyindən dəxi xilas olacaq deyər hər əsir millətə ruh verən bu şüar, rus inqilabının ruhu olub da istibdad yıxıldıqdan sonra rus imperializmi qurbanı olan millətlər tamamilə azad edilmiş olsa idi, o halda bu inqilab istibdadı yıxmaq şərəfindən başqa bir də əsir millətləri azad etmək kimi cahannümun [qlobal] bir təsir bəxş edib “Daha bir millət digər bir millət üzərində ağa və sahib olmaz” fikrini

bütün aləmə nəşr ilə [yaymaqla] ümumcahanda əsir halında yaşayan millətlərin istixlasına böyük bir yol açmaq izzəti ilə şayani-təzim və layiqi-əhtiram sanılan cahani bir inqilabi-kəbir olardı.

Millətləri azad etmək fikrinin nə qədər haizi-əhəmiyyət [əhəmiyyət daşıyan] bir ideya olduğunu bolşeviklər rəisi Lenin dəxi iqrar [qəbul, təsdiq] edirmiş ki, aləmi-islama müraciətən bir intibahnamə buraxıb “Sizləri imperializm əsarətindən azad edəcəyik” – deyər müsəlmanların təvəccöhünü qazanmaq istəmişdi.

Əgər Lenin öz sözüə əməl edib də Rusiyadakı millətləri azad etmək kimi məqduru olan əmri [gücü çatan bir işi] yerinə yetirsəydi, bolşevikliyə böyük bir xidmət göstərmiş olardı. Halbuki azadlıq əvəzinə nə gördük? Azad olmağa cürət etmiş olan millətlərin bolşevik qoşunları tərəfindən qətlam edilməsini gördük... Və bu qətlam hansı millətlər üzərində icra edildi? O millətlər üzərində ki, imperializm əsarətinin ən ağır bənd və zəncirləri altında inildəməklə hamıdan əvvəl azad olmağa möhtac və layiq idilər.

O millətlərin bir çoxu “Yanğıdan çıxdım, yalova düşdüm” müfadinca [mənasına uyğun olaraq], Nikolay istibdadı zülmündən xilas edilib də bolşevizm əsarəti altına düşməklə, indi də bu əsirliyin qurbanı mənzələsində [yerində] acı və ağır bir ömür sürməkdədirlər...

Türküstan, İdilboyu [Volqaboyu] və Krım müsəlmanlarının təkrar əsarət altında qalmalarına acınmaq və yanmaqla bərabər, sevinirik ki, biz Azərbaycan türkləri qəhrəman Osmanlı türk qardaşlarımızın imdadi-bəradəranəsi [qardaş köməyi] ilə bizi əsirlik təzyiqi altında məhv

etmək istəyən rus inqilabçılarının müxalifi-insaniyyət olan bu arzusuna qarşı qiyam edib qanlar tökdük, canlar qurban etdik, xanımınlar yandırdıq da bilaxirə [axırda] əsarətdən qurtulduq. Lakin bu əsir saxlamaq hırsı [hərisliyi] nə qədər “şirin” bir ehtirasat qəbilindən imiş ki, bu ehtirasat mərazinə mübtəla olan guruhlar hər bir növ ilə dami-təzvirlər [hiylə tələləri] qurub bizi təkrar əsir etmək həvəsilə dörd tərəfimizdə dolanırlar.

Lakin səyləri bicadır [əbəsdir]. Dami-təzvirin nə yerlərdə gizlədilmiş olduğunu görəndə və hiylə kəməndinin işlərini qıracaq qollarımız olduğu kimi, demokratizm, sosializm fikirlərinin də mənasını anlayacaq başımız vardır. Bugünkü arzumuz xarici əsarətdən qurtarmaqdır. Vətənimizin daxili təzvi-idarəsini təyin və təşkil etmək isə öz xüsusi işimizdir. İstərik bolşevik idarəsi quraraq, istərik məşevik olarıq. Qərər özümüz bilərik, millətimiz öz səlahinə [məsləhətinə] baxar və ümum millət əfradının mənafeyini nəzərə alıb hərr və azad olaraq demokratik bir dövlət əmələ gətirər. Arzu-yeganəmiz, təkrar edirik ki, özgələrin əsiri və qulu olmamaqdır. Vəssalam!

Hacıbəyli Üzeyir

HÜRRİYYƏT BAYRAMI

Bugün martın 12-si böyük inqilabın ikinci səneyi-dövriyyəsidir.

1917 sənəsinin yanvar və fevral aylarında rus istibdadı tüğyan edərək işsiz, ac fəhlələrin “ya iş, ya çörək” verilməsi

haqındakı tələbinə qarşı kar və kor qalaraq, eyni zamanda demokratiya üzərinə sıxıntısını gündən-günə şiddətləndirərək nəhayət bir dərəcəyə gəldi ki, martın 10-unda (təzə qayda) xalq nümayəndəliyi olan Dövlət Dumasını qoğdu və çörək istəyən ac fəhlələrə damlardan pulemyot atışı ilə cavab verdi. Bu əmr nəhayət xalq həyəcanını, demokratiya qəzəbini artıraraq “qəhr olsun qara istibdad” deyə qələmlər, dillər, fikirləri bağlamış olan qara zənciri qırdılar. Protopopov hökumətini yıxaraq Dövlət Duması əzasından [üzvlərindən] bir komitə təşkili ilə ayaq altına salınmış hüquq yənə xalqa qaytarıldı.

Çar Nikolay özü və oğlu tərəfindən tac-taxtından əl çəkib veliki knyaz [böyük knyaz] Mixail Aleksandroviçə vermək istədi, fəqət o dəxi xalqın hüququnu xalqa tapşırmaq üzrə padşahlıqdan Məclisi-Müəssisan dəvətindəki vəz keçməyə məcbur oldu.

Nəhayət knyaz [Georgi Yevgenyeviç] Lvov başda olmaq üzrə əksəriyyəni kadedrlərdən ibarət bir müvvəqqət hökumət təşkil edildi. Lakin bu hökumət dəxi çox ömür sürə bilməzdi. Zira Nikolay hökuməti ilə onun arasında fərq çox az idi. Zətən Nikolay hökuməti həmişə cahangirlik [imperializm] siyasətində bu firqəyə və bu adamlara istinad edirdi.

Camaat isə cahangirlik, militarizm siyasətini rusluq, qeyri-rusluq şüarını, ruslaşdırma politikasını bir daha görmək belə istəməyirdi. Artıq “millətlərin təyini-müqəddərat hüququ” şüarı meydana çıxmışdı. O idi ki, Lvov-Quçkov-Milyukov kabinəsi də tez zamanda süqut etdi. İş başına o vaxtın kiçik tanrısı olan Kerenski

başda olmaq üzrə müxtəlit [qarırsıq] hökumət keçdi.

Bu Kabinə dərhal hərbi dayandırmaq bəs deyil, bir də hücum əmri verməklə özünə edam əmri yazdı. Fəqət bu əmrə əməl edəcək güclü bir qüvvə yox idi. İyulun 3-5-də Petroqrada çıxışı göstərdi ki, hələ bolşeviklər dəxi o qədər güclü deyildilər. Bu surətlə Kerenski, kompaniyası ilə iş başında qaldı fəqət hücum xətasına bir səhv dəxi əlavə etdi:

İnqilabın böyük şüarı olan təyini-müqəddərat hüququnu millətlərə vermək istəmədi.

Burası artıq Rusiyada yaşayan xırda millətləri öyrətdi ki, Petroqraddan onlara kömək yoxdur. Özləri özlərinə çarə qılmalıdırlar. Bunu etiraf edən məhkum millətlər ilk qədəmdə Kiyev ədəmi-mərkəziyyətçilər qurultayını dəvətlə öz xahiş və qüvvələrini nümayiş etdirdilər və Petroqrada bildirdilər ki, artıq başlarına cilov vurulmağa izin verməyəcəklərdir.

Eyni zamanda bolşeviklər dəxi müharibədən yorulmuş əsgərləri evlərinə buraxmaq və fəhlələri “behiştə aparmaq” kimi vədlərlə öz tərəfinə çəkərək qüvvət kəsb etdilər [qazandılar] və nəhayət 1917-inci il oktyabrının 26-sında yeni bir inqilab qaldıraraq, Kerenski Hökumətini iş başından düşürərək işləri öz əllərinə aldılar.

O vaxtdan bir qədər keçib təqribən 1918 sənəsi ibtidalarında [əvvəllərində] nəhayət Rusiya ilə ətraf arasında münasibət tamamilə kəsildi. Rusiya qeyri-təbii bir surətdə istibdad zənciri ilə bağlanmış olan təbii parçalara ayrıldı. Əzcümlə [o cümlədən], Zaqafqaziya aprelin 9-unda

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

Denikin Dağıstana hücumu məsələsi

Məclisi-Məbusanın 6 mart tarixli iclasında Denikin qoşununun Dağıstan üzərinə hücumu münasibətilə Parlamanada növbədən xaric müzakirət vəqə olaraq Rəisi-vükəla [Baş nazir] və fraksiya rəisləri Hökumət, Parlaman və firqələrimizin [partiyalarımızın] bu məsələyə nə nəzərlə baxdıqları və nə təsəvvürdə olduqları haqqında nitqlər irad etmişlərdi [söyləmişlərdi]. Qəzetəmizin srağagünkü nömrəsində bu münasibətlə Dağıstan siyasi nümayəndəsinin Hökumətimizə məktubu və Hökumətimizin Tomsona notasını dərc etmişdik. Şimdi həman gün Parlamanada söylənmiş olan nitqlərin məzmununu qarelərimizə [oxucularımıza] təqdim edirik.

Xan Xoyski - (Baş vəzir) Möhtərəm məbuslar! Mən özümü borclu bilirəm son zaman vüqu bulan hadisat haqqında sizə bir qədər məlumat verəyim.

Bir neçə gün bundan qabaq, necə ki, eşitmişiniz, hamımıza yaxın və dost və həmdin olan Dağıstan Cümhuriyyəti üzərinə Könüllü ordu qoşunu yürüş edib, yerlərini istila və hökumətinə təklif edir ki, özünü ləğv etsin, Dağıstan qoşunlarını buraxsın, özləri də cəbrən əhalidən əsgər yığmağa başlayırlar. Biz bu sözləri eşidən kimi onların səfirlərindən məlumat istədik – əhvalat nə yolda və hökumət nə fikirdədir? Dün Dağıstan Hökuməti səfiri tərəfindən Azərbaycan Xariciyyə Nəzarətinə bu barədə bir kağız gəlmişdir. Bu kağızdan anlaşılır ki, doğ-

özünü Rusiyadan ayrılmış elan etdi. Bundan sonra nəhayət Zaqafqaziya millətləri hər biri öz müqəddəratını öz əlinə almaq yolu ilə daha da ilərləyərək elani-istiqlal etdilər. O cümlədən, sevgili vətənimiz Azərbaycan dəxi 28 May tarixində müstəqil cümhuriyyət elan edildi.

Bizim başımız burada məhəlli [yerli] və milli məsələlərimizlə qarışmış ikən, demokratiyanın birinci zərbəsindən güşə-bucağa çəkilmiş olan Rusiya əks-inqilabçıları yavaş-yavaş baş qaldırmağa başlayaraq ötədə-bəridə padşah tərəfdarları təşkilatı əmələ gələrək Rusiyani təcəddid [bərpa] uğrunda çalışmağa iqdam etdilər [başladılar]. Hazırda bu qüvvənin ən böyüyü şərqdən Rusiyaya hücum edən Kolçak və şimaldan Qafqazıyanı, Dağıstanı sıxışdıran Denikin təcavüzkar və qəsbkarlarıdır ki, millətlərin müstəqil və azad yaşamasını istəməyərək, təzədən onların boynuna əsirlik zənciri vurmaq istəyirlər.

Fəqət keçmiş ola:

“Bir şəm’ ki haqdan yana, hec bad ilə sönməz.”

Azad millətlər bir daha istibdad boyunduruğuna baş əyməzlər. Hürriyyət-pərvər millətlərin istiqlalını heç bir əks-inqilab yeli əllərindən qopara bilməz.

Bu gün Rusiya inqilabının ikinci səneyi-dövriyyəsini bayram edərək deyəlim ki:

Yaşasın Hürriyyət!

Qəhr olsun onu öldürmək istəyən qara qüvvələr!

Var olsun Denikin qabağına çıxan mübarizlər!

X. İ.

rudan da böylə şeylər olmuşdur. *(Kağızın məzmunu srağagünkü qəzetəmizdə vardı.)* Aşkardır ki, bu kağız gələndən sonra bizim Hökumət və Parlaman və bütün Azərbaycan camaatı bir fikirdədir ki, dağıstanlılara böylə zülm olan halda biz sakit otura bilmərik. O şey ki, əlimizdədir edirik; o tədbirlər ki, lazımdır görəcəyik. İmdi Hökumət özünü borclu bildi bu xüsusda Müttəfiqlər nümayəndəsi general Tomsona Azərbaycan Hökumətinin nöqteyi-nəzərini bildirsün. Hökumətimizin protestosunu elam olmaq [bildirmək] üzrə bu gün Tomsona bu məzmununda bir kağız yazdım. *(Notanın da tərcüməsi “Azərbaycan” qəzetəsinin srağagünkü nömrəsində vardı.)*

Hökumət özünü borclu bildi, bu xüsusda sizə məlumat versün. Biz var qüvvəmizlə Şimali Qafqaziya Hökumətinə kömək etməliyik. Siz bilirsiniz ki, Könüllü ordunun əsl siması imdi açılır. Əvvəlcə onların hərəkəti bir balaca Gürcüstanda oldu. Azərbaycan dairəsindən biz onları çıxarmışdıq. Şimali Qafqaziya olan Könüllü ordunun fikri yalnız bolşeviklərlə mübarizə deyil, onların mübarizəsi cəmi xırda millətlərlədir və istəyirlər ki, xırda millətlərin ixtiyaratını yox edib tapdalasınlar. Bu barədə bir millət o birinin ixtiyaratının əlindən alınmasına aşkardır ki, bitərəf baxa bilməz. Aşkardır ki, Dağıstan Hökumətinə dəyən zərbə bizə dəymiş kimidir. Mən bizim Hökumət və Parlamanımızın Dağıstan Hökumətinə kömək edəcəyini onların səfirinə xəbər verdim. Azərbaycanın nə Hökuməti və nə də Parlamanı qoymayacaqdır onların hüququ tapdalasın. Var qüvvəmizlə onlara kömək edəcəyik. *(Gurultulu alqış)*

(Məbuslar ayağa qalxaraq Dağıstan səfiri lojasına təvaccöhən [dönərək] şiddətli bir surətdə səfiri alqışlayırlar. Səfir əfəndi ayağa qalxır, alqış daha da şiddətlənir. Səfir baş əyərək təşəkkür edir, yenə gurultu qopur.)

Məhəmməd Əmin Rəsulzadə - (Müsavat) Həzərət! Denikin ordusunun qara təhlükəsi qarşısında ilk zərbəni yeməkdə olan şimali qafqaziyalı qardaşlarımız ilə daima bərabər olaraq hüquq və istiqlalımızı müdafiə edəcəyimizi burada yüksək səslə bütün aləmə söyləməyə ehtiyac yoxdur. Çünki bu o qədər aydın və aşkar bir məsələdir ki, Azərbaycan Məclisi-Məbusanının, bu böyük Məclisin, Hökumətin düşündüyündən başqa cür düşündüyünü təsəvvür etmək mümkün deyildir. Bütün Məclisi-Məbusan fraksiyaları bu kürsüdə, şimaldan gələcək bir qorxu qarşısına ciddiyyətlə çıxaraq müqabilədə bulunacaqlarını öz bəyannamələrində söyləmişlərdir. Zətən qara bir qüvvənin gələcəyini biz həmişə mümkünatdan ədd [hesab] edirdik. O qüvvə də mütləqə şimaldan gələcəkdə. Bu təhlükəyə qarşı hökumətimizin gördüyü tədbirlər və dağıstanlı qardaşlarımızın yar və müin [köməkçi, havadar] olmaq təşəbbüsü firqələrin bəyannamələrində göstərilmiş və bəyannamələrin əsasını təşkil etmişdir. Biz bilirdik ki, düşmən ordusu “qəlyanaltı”-sını Dağıstanda eyləsə, “nahar”-ını Bakıda yeyəcəkdir. Ona görə bütün millət və Məclis bir tənhi-vahid [vahid bir bədən] kimi var qüvvəsilə çalışıb bu qara qüvvə qarşısında dayanmalıdır. Və dağıstanlı qardaşlarımız deməliyik ki: buraxmayın o qara qüvvəni, qoymayın o istibdadı gəl-

sin. Müharibə edin, biz də sizinlə varıq. Onlar nə simaya girəcəklər girsünlər, biz öz hüquq və istiqlalımızı müdafiə edəcəyik. Biz əvvəldən bilirdik təhlükələr gələcəklərdir və bu təhlükə şimaldan gələcəkdir. İştə o təhlükə gəlir. Bu qüvvə əsl simasını açmayırsa da, lakin Soçi tərəfindən Gürcüstana, bu tərəfdən də Şimali Qafqaziya hücum edib, oradan da bizi boğmağa gəlmək istəyənlərin və daxildə də binamızın altına bomba qoyub patlatmaq istəyənlərin kim olduqlarını biz yaxşı tanıyırdıq. Onlar həman əski çarizmin müvəssili [nümayəndəsi], bu qüvvə əski çarizm qüvvəsidir. Bunlar bu gün bolşeviklərlə mübarizə edirlərsə də, məhz millətlərə istiqlal kimi haqq və hüquq vermiş olduqları üçün edirlər. Məzkur [deyilən] qara qüvvənin çıxışı inqilab və hürriyyət əsasları əleyhinədir. Zira onlar – bu əks-inqilab qüvvətləri, artıq məhkum olmaq istəməyən sabiq məhkum millətləri yenidən zənciri-əsərət altına alıb məhkum etmək istəyirlər. Bu bir əks-inqilab qüvvəsidir. Qafqaziya cümhuriyyətləri – Azərbaycan da onlar daxilində olaraq – böylə əks-inqilab qüvvətlərinə tabe olmaq istəmzlər. Ona qarşı çıxıb bütün varlıqları ilə mübarizə edər, yaxın gəlməyə qoymaz, deyər ki: Qəhr olsun üzərimizə gələn qara qüvvət! Yaşasın Dağıstan! *(Şiddətli alqış)*

Əhməd Cövdət - (Sosialist) Mötərəm məbuslar! Rusiya inqilabının nəticəsi bu idi ki, Rusiya daxilində yaşayan bütün xırda millətlər öz müqəddəratını həll etmək ixtiyarına malik olsunlar. İnqilab vüquu [baş verməsi] ilə çarizm istibdadı kökündən vuruldu. Bütün millətlərin ixtiyarat və hüququ özünə verildi. Nəinki

rus milləti çarizmin zülmündən qurtardı, hətta bütün millətləri – ki şimdiyə qədər nə olduqlarını bilmirdilər – onları da zülməndən qurtardı. Rus demokratiyası [xalqı] bütün digər millətlər demokratiyası ilə bərabər xırda millətlərin hüquq və ixtiyaratının özünə verilməsinə qol çəkdi. Demokratiya, hər millət öz müqəddəratına hakimdir, dediyi halda guşədə-bucaqda bulunan bəzi əks-inqilabçılar – ki onlar hamı hüququ ayaq altına almaq və ixtiyarat və sairəni tanıtmamaq istəyirdilər – həmin bu qara qüvvələr yavaş-yavaş güc tapıb yığılmağa və qeyri xırda qüvvətləri güclə özlərinə tabe qılaraq çarizm əsasını möhkəmləşdirməyə başladılar. O cümlədən kolçaklar, denikinlər və qeyrilərinin idarələri altında bu qara qüvvələr azad xırda millətlərin üzərinə yürüyərək inqilabın bəxş etdiyi hüququ təkrar qəsbə başladılar. Xüsusən o tərəflərdə ki, qüvvətlər xırda-xırda, biri-birindən ayrı və gücsüzdürlər və bugünkü gündə Rusiyadan gücsüz görünürlər. Rusiyada qüvvə çox olduğu üçün bu Könüllülər dişlərini orada sınağa bilməyib üzlərini Qafqaziya Dağıstana, Azərbaycana və qeyri xırda millətlərə çevirirlər. Buralara hakim olaraq öz qüvvələrini artırmaq istəyirlər. Rusiya demokratiyası ilə çarpışmaq üçün onlar müsaid bir zəmin olmaq üzrə Bakını intixab etmişlərdir [seçmişlərdir]. Onlar nə qədər şimdiki halda Gürcüstana və Şimali Qafqaziya hücum edə gəlməkdə isələr də, əsl məqsədləri Bakıdır. Bu qara qüvvə ilə çarpışmaq yalnız Dağıstan ya Gürcüstanın vəzifəsi deyildir. Çünki bu gün Dağıstan hüduduna gələn yarın Bakıya gələcək və Bakıya gələn

qüvvə yarın Tiflisi də istila etmək istəyəcəkdir. Binaənileyh [ona görə], bu təhlükə ümum Zaqafqaziya təhlükəsi və millətlərin haqq və hüriyyətini təhdid edən bir təhlükədir ki, bunun qabağını bütün Qafqaziya millətləri və camaatı bir vücut kimi ittihad etməklə [birləşməklə] saxlamalıdır. Bu barədə Hökumətin verdiyi notaya bütün varlığımızla tərəfdarı. Ancaq bunlara qarşı yalnız nota ilə çıxmaq kifayət etmər. Bu qara qüvvələrlə mübarizə məsələsi, təkrar edərək, yalnız inqış arvadları öhdəsinə buraxılmayaraq, böylə mühüm bir vəzifə qarşısında qətiyyənlə Zaqafqaziya millətlərinin birləşərək əlbirliyi ilə və ciddiyyətə çarpışması lazımdır. Bunun üçün də biz öz tərəfimizdən Azərbaycana və Gürcüstana təklif edirik qəti və şiddətli tədbirlər görməyə əcələ etsinlər. *(Bir səs: Ermənistanı da)* Bir də general Prjevalski öz atyadı [dəstəsi] ilə mühitimizdən çəkilib getdiyi halda, yenə o qara qüvvədən məmləkətimizdə bir çoxları mövcuddur. O cümlədən, onların nümayəndəsi Erdeli və sairədir ki, əlan [indi] buradadırlar. Onların barəsində Hökumətimiz qəti tədbirlər görüb həbs etməlidir. *(Ümumi alqış)* O fikirli adamlar daha da varsa, gərək onlar da məmləkətimizdən çıxarılsınlar. Bir də məlumunuzdur ki, qəzetələrin yazdığına görə, Dağıstanda bəzi köhnə çinovniklər Denikinə lazım olan məlumatı verib onun Dağıstana gəlməsinə müavinət göstərmişlərdir. O çinovniklərin misalı bizim paytaxtımızda da var. Ona görə öylə çinovniklərin buradan rədd edilmələri lazımdır. *(Alqış)* Bu kimi adamlar Gürcüstanda da mövcud idilər. Amma gürcülər böylə hərifiyə

qarşı bizdən daha qəti və şiddətli tədbirlər görərək onları öz aralarından rədd etmişlərdir. *(Səslər: Doğrudur)* Bizim də o surətlə hərəkət etməyimiz lazımdır.

Bundan başqa, bu qara qüvvələrə kömək edənlər dəxi vardır. O özü-özlüyündən gələn qüvvət deyildir. Xaricdən onlara qətiyyənlə kömək verirlər. Bu da Müttəfiqlər komandanlığı özüdür. O kömək verir, qüvvə də hərəkət edir. Müttəfiqlər müharibədən qabaq və müharibə əsnasında deyirdilər ki, bu ümumi müharibə azadlıq müharibəsi və xırda millətlərin ixtiyarını üçündür. Böylə söyləndiyi halda, xırda millətlərin haqq və ixtiyarını qəsb edən həmin qara qüvvələrə kömək edən yenə Müttəfiqlər komandanlığıdır. Əgər Müttəfiqlərin köməyi olmasa o qüvvə cəsərət edib üstümüzə gəlməz. Hal-hazırda həmin qara qüvvə bütün varlığı ilə xırda millətlərin ixtiyarını qəsbə qalxışmışdır. Biz Müttəfiqlər komandanlığından qəti surətdə tələb etməliyiz ki, siz onlara kömək edirsiniz, binaənileyh onların bu hərəkətlərində siz məsulsunuz. Əgər siz həqiqətən xırda millətlərin ixtiyarını tərəfdarı isəniz, bu gün hüququ qəsb edilən millətlərə kömək ediniz və qara qüvvəyə əmr veriniz buradan rədd olsunlar. Yoxsa bu gün Dağıstanı çiyneyən [tapdalayan] qüvvə yarın sırası ilə Azərbaycanı və Gürcüstani da çiyneyəcəkdir. Əmin olunuz ki, təcavüz əsl Müttəfiqlərdəndir.

Qarabəyov - (İttihad) Həzərət! Üç ay bundan əvvəl həmin bu minbərdən bütün firqələrin dedikləri bu idi ki, Azərbaycan və bütün Qafqaziya millətləri istiqlalını son qətrə qanıma qədər mü-

dafiə edəcəyiz. Dağıstan Hökuməti də Qafqaziyada təşəkkül etmiş müstəqil dövlətlərin biridir. Şimdi görürüz o adamlar ki, özlərinə Rusiya sahibi deyirlər, Dağıstanın hüriyyətini dağıtmaq istəyirlər və Dağıstan bu yolda yalnız qalmışdır. Və halonki [halbuki] yayda bizim üzərimizə düşmənlər gələndə dağıstanlılar çaxmaqlı tufənglə bizim köməyimizə gəldilər. Bu qardaşlıq hissi bizi vadar edir əlimizdə silah olaraq onların köməyinə gedək. Onların müharibəsi bizim müharibəmizdir. Biz burada söz ilə deyil, feilən onların müharibəsinə şərik olmalıyıq. Onlar Qafqaziyanın müqəddimül-ceyşidirlər [öncül qüvvəsidirlər, avanqardadırlar]. Onların qələbəsi bizim qələbəmizdir. Ona görə hökumətin ittixaz etdiyi [gördüyü] tədbirləri alqışlarız və daha da şiddətli tədbirlər ittixazını firqəmiz tərəfindən təklif edərək. *(Sağdan alqış)*

Bəhrəm bəy Axundov - (Bitərəf) Möhtərəm məbuslar! Qabaqki natiqlərin dediklərini eşitdiniz, ələlxüsus Əhməd bəy Pepinovun. Mən də bunların dediklərinə şərik olmaqla bərabər, Könüllu ordu haqqında bir neçə söz demək istədim. Denikin[in] ətrafına toplananlar kimlərdir? Lyaxov kimdir? Lyaxov həmin adamdır ki, neçə il bundan əvvəl İran inqilabı əleyhinə qalxıb İran demokratiyasını əzdi. Böyük alimlərdən müctəhid Məlikül-Mütəkəllimini asdırdı. İmdi Lyaxov və onun kimi generallar Denikin[in] ətrafına yığılmışlardır. Həmin Lyaxov əvvəl fikrində tutub ki, Badkubəyə gəlib bizim demokratiya və hüriyyətə əlverişli olmağımızı da [alimlərimizi də] parçasın. Ona görə bitərəflər namın-

dan [adından] keçən natiqlərin dediklərini müdafiə edərək təklif edirəm ki, bizə yaxın olan Dağıstan Hökumətinə axır qanıma qədər kömək edib canımızı da onlara fəda edək. *(Alqış)*

Yusif Əhmədov - (Tacirlər nümayəndəsi) Möhtərəm məbuslar! Məncə böylə məsələlər ki, indi eşitdiniz, həmişə inqilabdan sonra olar. İnqilab öylə bir şeydir ki, ondan sonra böylə çıxışlar təbiidir. Bir məmləkətdə ki, inqilab oldu, orada yaşayan cəmi camaat bir rəydə ola bilməz. Ən şədidləri [şiddətliyə, qəddarları] olduğu kimi, rəhmliyə də olar. Bunun bir çarəsi var. Olmasın Denikin, Lyaxov, olsun İvanov və qeyrə. O qara qüvvələr Bakıda, Gəncədə, Şamaxıda, hər yerdə, hətta Avropada da var. Lakin avropalılar dəqiqdirlər. Hər bir qorxunu vüquundan [baş verməmişdən] qabaq bilib çarəsini edirlər. Üç gün əvvəlki hadisə buna bir dəlildir. Onlar özbaşlarına getmədilər. Qara qüvvə var. Şimdi düşünməlidir, nə etmək ki, bu iş qorxusuz, qan tökməksizin bərtərəf olsun [aradan qaldırılsın]. Nə təhər etmək ki, qan tökülmədən işlər yaxşılaşsın? Necə ki, Müttəfiqlər hal-hazırda cəmi Avropaya hakimdirlər və haqları da varmı. Görünür ki, bu qüvvə ittihad [birlikdən] hasil olmuşdur. Deməli, müttəfiq qüvvə lazımdır. Öylə ittifaq qarşısında, əmin olunuz ki, qara qüvvə bərtərəf olar. Bu saat bu qara bəlanın dəf'i üçün bütün Qafqaziya millətləri bilafərq [fərq qoymadan] – erməni, gürcü, azəri türklər və sairələri lazımdır ittifaq etsinlər. Əqidəm budur ki, nə qədər Qafqaziyadakı cümhuriyyətlər bir olmasalar, nifaqları olsa, bu qara qüvvələrin təcavüzü olacaqdır. Əvvəl evin içini düzəltmək lazımdır. Əgər bu olmasa,

qara qüvvələr daha da güclənib gələcəklərdir. Denikin qorxulu deyildir. Hətta bir məmləkət üçün beş məmləkət də qorxulu olmaz, əgər o məmləkət içində birlik ola. Yeganə bir çarə varsa, o da ittifaqdır. Doğrudan da o bəlalər nə səbəbdəndir? Bizim biri-birimizlə anlaşıbilmədiyimizdən. Bu mülahizələrlə dörd müstəqil hökumət yaxınlaşsın, hərəgah Denikin bu dörd hökumətin birləşdiyini görsə, cürət edib gəlməz, deyər ki, şimdi onlara güc çatmaz, getmək nahaqdır. Hal-hazırda bizim üzərimizdə hakim bir millət var. Onlarla bir yerdə iş görməliyiz. Necə ki, şimdiki qədər müraciət edirdik, şimdi də deməliyiz ki, bu vaxtədək nə olmuşsa bizim səhvimizdən idi, bundan sonra hər nə olsa sizin öhdənizdir. O Şimali Qafqaziya camaatı ki, Denikin qüvvəsini öz torpağına buraxıb, öylə güman ediblər ki, qabaqca onlara verilən söz doğrudur. Onlar Şimali Qafqaziya müraciət etdikdə qüvvələri yox idi. Varsa da az və əhəmiyyətsiz idi. Fəqət böylə intriqalar, vədlərlə Dağıstanda özünə bir qəddər qüvvə tədarük etdi. İmdi Dağıstan Hökumətini tanımamağa, onların hüququnu qəsbə çalışırlar. Mən təklif edədim Müttəfiqlərə denilsin ki, Parlamanı olan məmləkətlərdə böylə xətti-hərəkət yürütmək olmaz. Sizlər razısınızmı ki, millətlər biri-birilə vuruşsunlar, siz ki, həman qüvvəyə kömək edirsiniz, o qüvvənin millətlərə əziyyət etməsinə və onları qırmasına tərəfdarsınızmı? Hərəgah böylə yolsuzluqlar ədəb dairəsində bərtərəf edilməsə, gərək hər millət özünü saxlasın. Mənim birinci təklifim budur ki, Qafqaziya cümhuriyyətləri birləşsinlər. İkinci təklifim budur ki, Müttəfiqlərə məlum edilsin ki, Şimali Qaf-

qaziya Cümhuriyyətinə edilən hücumun qabağını saxlasınlar. Hərəgah saxlamasa, biz özümüz istiqlalımızın bəqası üçün o hücumun qabağını saxlamaq qəsdilə Şimali Qafqaziya Cümhuriyyətinə kömək edəcəyiz. *(Alqış)*

Aslan bəy Qardaşov - (Əhrar) Bir vilayətə ki, xaricdən qorxu ola, zənn edirəm heç bir firqə olmaz ki, mübarizədən boyun qaçırsın. Məndən qabaqki natiqlər məsələni ətraflıca söylədiklərindən, bu barədə çox danışmağı lazım bilmirəm. Natiqlərin sözlərinə və görülən tədbirlərə iştirak etməklə bərabər onu da deyərdim ki, Zaqafqaziya hökumətlərinin birliyi əmələ gəlməsə, mübarizə işi çətin olacaqdır. Ona görə ümidvarız ki, Hökumət tərəfindən bu barədə lazımı tədbirlər görülməkdir. *(Alqış)*

Malxazov - (Erməni fraksiyası) Rus dilində bir nitq söyləyir.

Sultanməcid Qənizadə - (İttihad) Rəisi-vükəla həzrətlərinin oxuduğu məktubdan hamı firqələr razı qalıb səmimi-qəlb ilə iştirak edirlər. Parlaman dəxi camaat nümayəndələrindən ibarət olub hamının fikrini təmsil etdiyindən, demək bütün millət dağıstanlı qardaşlarımıza kömək etmək istəyir. Çünki onlara vurulan zərbə bizim ciyərimizə və ürəyimizə dəyən kimidir. Onlar ayrı, biz ayrı deyiliz. Xudanəkərdə [Allah eləməsin] Dağıstana bir qəza olarsa, bizə olmuş kimidir. Bir az fasilədə onların başına gələn bizim başımıza da gələ bilər. Bu Azərbaycan bayrağının bir ucu Dağıstan Hökumətinin çiynindədir. O yıxılarsa, bizim bayrağımız da yığılar. Mən deyərdim ki, bu məsələ barəsində çox danışmaq lazım deyildir. Tezliklə iş görək. Əhməd Cövdət mərdanəlik ilə dedi ki, əgər Müttəfiqlər

doğrudan da asayış üçün gəlmişlər, qüvvətlərini götürüb Dağıstanı xilas etsinlər. Çünki biz onlara özümüzə baxan kimi baxırız. Əgər Dağıstan fövt olsa [məhv olsa], biz də olarız. Mən deyərdim Hökumət bir layihə düzəltsin ki, lazım olduğu zaman Denikin və Könüllü ordu ilə mübarizə üçün hamımız silahlanıb dağı aşaq və dağıstanlı qardaşlarımızın harayına çataq. *(Ümumi alqış)*

Sədr – “Müsavat” tərəfindən bir təklif varid [daxil] olmuşdur.

Katib - *(oxuyur)* Azərbaycan Məclisi-Məbusanı qara irtica qüvvəsinin qardaş Şimali Qafqaziya Cümhuriyyətinin hüququna təcavüzünü şiddətlə protesto edərək bu hüququn müdafiəsi yolunda Hökumətin görəcəyi hər növ qəti tədabir və qərarlarını təsvib edir [bəyənilir].

Təklif müttəhidülrəy [yekdilliklə] qəbul olunur.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Royter ajansından

Almaniya sülh şərtnaməsini qəbul etməyir

Almanlar Müttəfiqlər tərəfindən təklif edilən sülh şərtnaməsini qəbuldan imtina etdikləri üçün Asiyada olan danışıq qət edilmişdir [kəsilmişdir]. Fransanın Asiyada mütarikə [atəşkəs] komissiyasında olan nümayəndələri oradan çıxmışlardır. Almaniya öz ticarət flotunu [donanmasını] Almaniya üçün ərzaq daşımaqdan ötrü Müttəfiqlərə verməkdən imtina edir və deyir ki, indiki biçinlə gə-

lən biçinin arasında Müttəfiqlər iki milyon beş yüz min ton Almaniyaya taxıl verilməsi və ərzaq təmin etmədikcə gəmiləri verməyəcəkdir. Müttəfiqlər böylə məcburiyyəti qəbuldan imtina etmişlərdir. Bu axırıncı Asiya hadisəsi Parisdə bu gün müzakirə ediləcək. Ali İqtisadi Şura bu barədə təklifdə bulunacaqdır. Hər halda Müttəfiqlər Almaniyaya qandıracaqlar ki, ticarət gəmilərinin təslim edilməsi məsələsi mütarikə şərtnaməsində vardır və bu da Almaniya tərəfindən qəbul edilmişdir. Bu işin icrası Müttəfiqlərdən asılı deyildir. Ona görə Müttəfiqlər bu xüsusda heç bir məcburiyyət götürə bilməz. “Tayms” qəzetəsi Ali Şuraya və Xüsusi Şurada Klemansoya sübut edir ki, Almaniya tərəfindən imza ediləcək hərbi şərtnamə Marşal Foşun layihəsindəki şərtnamədən daha dəhşətli olmalıdır.

Berлиндə iğtişaş

Berлиндə əhval son dərəcə xətrəlidir [təhlükəlidir]. Hökumət qoşunları xətrəli məhəllələri mühafizə edirlər. Şəhərdə nizamsız atışma vardır. Yaralıların miqdarı artır. 50 nəfər spartaklar Lixtenberhov uçastokuna [rayonuna] həmlə edib qərətdə bulunmuşlardır. Demokratlar 40 milyon mark pul aparmışlardır. Reyn qoşunları bunlara həmlə edib onların qırmızı bayraqlarını zəbt etmişlərdir.

SÜLH ƏTRAFINDA

* Verilən xəbərlərə nəzərən mart ayının 22-də aprelin 1-dən 19-dək nemeslərlə birlikdə Sülh Konfransı cəlasələri

[iclasları] təyin edilməsi qət ediləcəkdir [qərara alınacaqdır].

Royter ajansının xüsusi müxbiri yazır: Mükafat komissiyası təxmin edəcəkdir ki, [neçə] ildə və nə müddətdə Almaniya zərərləri iadə etməyi bacaracaqdır. Bu komissiyanın bəyanatına görə düşmənlər 24 milyon ingilis lirəsi verməlidirlər. Fransa bu əqidədədir ki, düşmən dövlətləri 100 milyon ingilis lirəsi qiymətində ticarəti əmtəə və gəmi və bir qismini də əcnəbi vekselləri və meşələri [taxta-şalban] ilə əda etməlidirlər [ödəməlidir]. Almanların Müttəfiqlərə verəcəkləri taxta və ağac malın qiyməti 8 milyon ingilis lirəsi miqdarında olacaqdır. “Deyli meyl” qəzetəsinin müxbiri zənn edir ki, Almaniyaya təklif ediləcəkdir ki, bu məbləğin bir hissəsi şimdiki veriləcək, qalan hissələrinin verilməsinə isə Almaniya 20-30 il möhlət veriləcəkdir. Komissiya hələlik öz rəyini verməmişdir. Zira hələlik məsələni həll edilməmiş hesab edirlər.

QƏZETƏLƏRDƏN

Türkiyədə

Əhməd Paşanın həbsi

Fevralın 8-indən xəbər verirlər ki, Ənvər paşanın atası Əhməd paşa Fransa jandarmaları tərəfindən həbsə alınmışdır. Əhməd paşa sabiq Hərbiyyə nazirinin sarayında olan əmvalı [malları] özü üçün götürmüş olduğundan müttəhim edilir. Bu şeylərin hamısı Əhməd paşadan alınmışdır. Verilən xəbərlərə görə məzkur [deyilən] sarayda general Franşe D’Esperi yaşayacaqdır.

Trabzonda Jön türklər

Türkiyədə nəşr olunan “Söz” qəzetəsi xəbər verir ki, Trabzonda olan Jön türklər Trabzon vilayəti əfkari-ümumiyyəsinə [ictimai düşüncəsində] bir təbəddülət [hərəkət, dalğalanma] törətmək qəsdini ilə ciddi bir surətdə fəaliyyət göstərməkdədirlər. Jön türklərin Trabzonda olan nümayəndəsi Xəlil bəy iki aydır ki, Trabzon şəhərindədir və şəhər məmurları onun hər bir təşəbbüsünə müavinət göstərməkdədirlər. Məzkur [adı çəkilən] qəzetənin rəyinə görə, bu işlərin hamısınının təqsiri hökumətdədir. Bununla hökumət İttihad və Tərəqqi komitəsinin təzədən fəaliyyətə başlamasına imkan verir.

Ömər Faiq əfəndi həbsdən azad edilmişdir

Gürcüstan Hökuməti tərəfindən həbsə alınıb Tiflis həbsxanalarında saxlanan məşhur mühərrir [publisist] və camaat xadimlərindən Ömər Faiq əfəndi Nemanzadə bugünlərdə həbsdən azad edilmişdir.

Batımda

Batımdan xəbər verirlər ki, martın 4-ündə Potidən “Proqress” paraxodu varid olmuşdur [gəlmişdir]. Sərnişinlərin rəvayətinə görə, paraxod Supsa sahilinə yaxınlaşdıqda gözlənilməyən bir surətdə paraxodda olan 15 nəfər oğru atəş açıb, paraxodun sahilə yaxınlaşmasını tələb etmişlərdir. Paraxod sahilə yan aldıqdan sonra quldurlar sərnişinləri qarət etməyə başlamışlardır. Sonradan qayığa oturub sahilə çıxmışlardır. Sərnişinlərdən bir milyon manata qədər nəğd para və qiymətli şeylər qarət edilmişdir. Qarət olu-

nanlar arasında alış-verişçilər də vardır. Bunlar bu axır vaxt Gürcüstanla mal dəyişmək işlərinə məşğul imişlər. Bu əhvalat əhalinin narazılığına bais olmuşdur.

Təfkilevin vəfatı

Sabiq Dövlət Duması üzvü və Duma ictimalarının [yığıncaqlarının] hamısında müsəlman fraksiyası sədri Q. M. Təfkilev Ağməsciddə vəfat etmişdir.

DAĞISTAN ƏHVALI

Dəvətnamə

3-üncü Dağıstan nişançı batalyonu komandanı camaata xitabən böylə bir dəvətnamə nəşr etmişdir:

Dağıstan oğlanları!

Kürreyi-ərzədə yaşayanlar dörd ildən artıq davam edən aləmşümül müharibəyə intəha [nəhayət] verdilər. Əmsalı tarixlərdə görülməyən bu davada hüriyyət və insaniyyət hüququna nail olmaqdan ötrü çalışan qəhrəmanlar məqsədlərinə nail olub dövreyi-istibdadı [istibdad dövrünü] əlil və zəlil mərtəbəyə salmağa müvəffəq olduğu halda, ümid olunurdu ki, bu qədər keşməkeşlər, bu qədər nahaq tökülən qanlardan sonra asudəçilik, asayiş bərpa olub və rifahiyyət törənib, mədəniyyət və maarifə yol veriləcəkdir.

Vəli [ancaq] təəssüflər olsun ki, sabiqki kimi vəhşiyənə, zalımənə xunxarlıqlar [qaniçənliklər] və dəhşətəmə hərəkat biribirinin ardınca icra edilir. Bəzi müfəttislər [fitnəkarlar], təhrikçilər, hüriyyət mənafeyindən məlumatı olmayanlar, şərafət və namuslarını düşünməyənlər kəndi rəzil olan amallarına nail ola bilmədikləri

üçün asarı [əlamətləri] qalmış mədəniyyəti məhv etməyə sai olub [səy göstərib] böyük olan məmləkətimizi xarabazara döndərmək uğrunda çalışmaqdan bir an çəkinməyirlər. Bu növ əlləri qardaş qanı ilə boyanan vəhşi mütəəssiblərin xam xəyalların yırtıcı əlləri hər nəyə yetirsə fəqət özündən bir xarabalıq nişanəsi və səfahət asarı yadigar buraxırlar.

Hindəki [indiki] hərc-mərclik, asayiş və rifahiyyəti qeyb edib binizamlıq [nizamsızlıq] davam etdiyi vaxtda Şimali Qafqaz Dağlılar İttifaqı Cümhuriyyəti, Müttəfiqlərin himayəti və həmdərdliyi ilə mükafatsız və sədaqətlə öz qüvvələrini camaatımızın mənafeyinə fədakarlıq yapmaqlarından istifadə edərək məsuliyyəti böyük olan mühüm məsələni, yəni Şimali Qafqaz camaatının arasında ittihad, ittifaq törətməyə, məzkur [adı çəkilən] cümhuriyyətin daxilində qanun və asayişlə dolanmağa, dağlıları əhatə edən binizamlıq və hərc-mərclikdən və onlarla mərbut [bağlı] olan aclıqdan müdafiə etmək məsələsini kəndi öhdəsinə qəbul edibdirlər.

Lihaza [buna görə] hökumət güman edir ki, etimadlı, nafe [faydalı] və həqiqi qüvvə hazırda olduğu vaxtdaki qanun və ədalətlə camaatın malının və canının mühafizəçisi olsa, fəqət [ancaq, yalnız] ol zaman müsaviyülhüquq [bərabər hüquqlu] olan camaatın xüsusunda olan iqtidmatları cari ola bilər [addımları baş tuta bilər].

Binaənileyh [buna görə], hökumətimiz tərəfindən əmr sadir olub [əmr verilib] ki, Şimali Qafqaz qüvvəsi toplansın. Hökumətimiz biz əfradi-millətdən [millət fərdlərindən] canfəşanlıqla hazır olmağı, onun

işlərinə sədaqət nəzəri ilə baxıb var qüvvəmizlə yardım etməyi gözləməyə haqlıdır. Vaxtdır bizə ənvai əqsam müf-fətinanə intişar tapan səslərdən [fitnə-karca yayılıb ucalan müxtəlif növ səslərdən] etiraz etmək və həcviyyat [boş sözlər] danışmaqdan əl çəkib qəflət uyqusundan ayılmaq və sabiqi [keçmiş] nəzərə alıb istiqbalımız [gələcəyimiz] üçün çalışmaq və bunu da məddi-nəzərimizdə [gö-zümüzün qabağında] tutaq ki, biganə-lərdən heç kəs bizlər üçün işləməz və bizlərin iş böylə soyuqqanlı, arami-qəlb ilə [sükunətlə, narahatlıq keçirmədən] la-qeyd və kəmetinalıqla baxmağımız fə-aliyyət göstərənlərimizin, çalışanlarımızın iş başından kənar olmalarına bais ola bilər.

Şimdi ümum səhlənkərlilik, qafilliyi kə-nara tullayıb, nəticəsi olmayan qövlədən [sözdən] sədaqətlə feilə [işə] keçmək zamanı gəlmişdir. Sədaqətlə vətənə xadim olmaq istəyənlərin cümləsinə iş vardır.

Mən 3-üncü Dağıstan nişançı batalyonu təşkil etmək sədaqətinə müvəffəq olub, bəradəranə [qardaşca] öz dəvətnamə ilə əhaliyə müraciət edib ümid edirəm ki, hamılıqla bu işə lazımı diqqət, hümmət və qeyrətlə girişib, sədaqət və məhəbbətlə həman batalyonun səflərinə [cərgələrinə] daxil olub tez bir zamanda vətənin doğru və mühib [sevən] oğlanlarından olaq.

Cənabi-haqq hidayət və tövfiq kəramət buyursun [doğruluq və yardım qismət etsin] bizim batalyona safdil [təmizürək-lilik] və can-qəlb ilə daxil olub Dağlılar İttifaqı Hökumətinin istiqbalı yolunda çalışanlara!

Qəhr və lə'n [lənət] olsun, qövlən və

feilən [sözlə və işlə] bu işə rəxnə vurub [zərər vurub] pişrəftinə [tərəqqisinə] mane olanlara!

3-üncü Dağıstan nişançı batalyonunun komandanı polkovnik Hacıyev

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Azərbaycan qoşunlarının vürudu [gə-lişi]

Yekşənbə [bazar] günü, martın 9-unda Gəncədən Azərbaycan qoşunlarının bir hissəsi Bakıya varid olub [gəlib] və Salyan kazarmasında yerləşmişlər.

Hürriyyət bayramı münasibətilə

* Hürriyyətin iki illik səneyi-dövriyyəsi münasibətilə qəzetəmizin növbəti nömrəsi martın 14-ündə çıxacaqdır.

* Bu gün bütün hökumət və ictimai müəssisələr Hürriyyət bayramı münasibətilə işləməyəcəklərdir. Yeməli şeylər satan dükənlər açıq olacaqdır. Mədən dairələrində və şəhərin bir çox yerlərində mitinqlər tərtib ediləcəkdir. Müsəlman fəhlələri “Raboçi Klub”a [Fəhlə Klubuna] yığılacaqdır.

Zabitlər haqqında

Hökumət Şurasının qərarına görə, bütün Nəzarətlərə [Nazirliklərə], valilərə və qəza qaimməqamlarına [qəza rəislərinə] yenə əmr olunmuşdur ki, Hərbiyyə Nəzarətinin icazəsi olmadan Azərbaycan ordusu zabitləri hökumət qulluğuna qəbul edilməsinlər.

Kəndlilərin istidası

Bakı qəzası Əmbizli kəndi camaatı,

Bakı qubernatoruna bir ərizə verərək xhiş etmişdir ki, hökumətin binagüzarlığı [sərəncamı] ilə onlardan alınmış silah (70 dənə tüfəng) yenə onlara qaytarılsın. Çünki ətrafdan quldurlar onları narahat etdiyindən müdafiə üçün silahları yoxdur.

Mühazirə

* Cümə günü martın 15-ində Binəqədidə “Narodni dom” [Xalq evi] binasında Türk Ədəmi-Mərkəziyyət “Müsəvat” firqəsi tərəfindən Piri Mürsəlzadə Könüllü ordu və Qafqaziya millətləri mövzusunda mühazirə oxuyacaqdır. Mühazirə axşam saat 4-də başlanacaqdır.

* Yekşənbə [bazar] günü martın 9-unda Keşlə kəndində Türk Ədəmi-Mərkəziyyət “Müsəvat” firqəsi tərəfindən Piri Mürsəlzadə əhvali-hazirə haqqında mühazirə oxumuşdur. Mühazirədə bir çox kəndlilər və Çornı-qorodda [Qara şəhərdə] işləyən əmələlər hazır olmuşlardır. Yekşənbə günü martın 17-sində məzkur [adı çəkilən] kənddə ümum kəndlilər və Çornı-qorod əmələlərinin yığıncağı vaqə olacaqdır. Burada Piri əfəndi Azərbaycanın indiki halı mövzusunda mühazirə oxuyacaqdır.

İran şahı haqqında

Bakıda müntəşir [nəşr olunan] rusca “Znamya truda” qəzetəsi neçə gün bundan əqdəm [qabaq] dərc etmiş olduğu bir xəbərdə İran şahı Sultan Əhmədin tiryək çəkib də vəfat etdiyini bildirmişdi. Bu xüsusda Bakı konsulu Məhəmməd xan Səidülvüzəra müxbirimizi həmin xəbəri təkzib etməyə vəkil etmişdir.

Bakı Müsəlman Ünas Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinde

1919-uncu il fevralın 28-də Müsəlman Ünas [Qadınlar] Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinin iclası vaqə olmuşdur [baş tutmuşdur]. Məclisə Liza xanım Muxtarova sədarət [başçılıq] edirdi.

1) Məclisin sədri şəhərimizə gələn müsəlman fərarilərinin [qaçqınlarının] əhvalı barəsində dakladda bulunur. Qərar qoyulur ki, bu məsələ xüsusunda Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi İdarəsi ilə məa [birgə] iclas qurulsun. Hələlik fərari Məhəmməd nama [adlı şəxsə] 500 manat maaş verilsin.

2) Darüleytam [yetimxana] xadiməsinə avans təriqi ilə [avans olaraq] 200 manat verilməsi məsələsi müzakirə edilərək bu məbləğin məzkura [adı çəkilən şəxsə] verilməsinə qərar verilir.

3) Sədr, darüleytamda olan uşaqlara məxsus bayram təsis edilməsi məsələsini bəyan edir. Qərar qoyulur ki, cəmiyyət sərmayəsindən 600 manat buraxılaraq uşaqlar üçün şirni hazırlansın. “Sentrodom” [Mərkəzi Ev Komitəsi] xərci ilə bayram günü uşaqlar üçün plov hazırlansın.

4) Sədr bayram münasibətilə uşaqlar üçün alt əlbisələrinin tikilməsini təklif edir və qərar qoyulur ki, H. H. Milyukova[ya] 5 cift [cüt] libaslıq ağ, 2 ip; X. X. Axundovaya 5 cift libaslıq ağ, 2 ip; C. X. Əlibəyova[ya] 4 cift libaslıq, 2 ip; Nigar xanıma 5 cift ağ, 2 ip verilsin.

5) Sədr 8 nəfər müsəlman fərarilərinə 1600 manat pul buraxılmasını təklif verir. Məsələ qəbul edilir.

6) Xəstə fərarilər nəfinə [xeyrinə] 2675 manat pul buraxılmasını sədr təklif edir və qərar qoyulur ki, bu məbləğ verilsin.

7) Sədr bəyan edir ki, cəmiyyət nəfinə tərtib verilmiş çay ziyafətindən 65775 manat mədaxil, 30 min manat məxaric olmuşdur və böyləliklə cəmiyyət nəfinə 35775 manat pul qalmışdır.

* Bu yaxın zamanlarda Birinci Realnı məktəbinin müsəlman mütəəllimləri [tələbələri] təşkilatı tərəfindən ikinci təntənəli Milli Türk Müsamirəsi tərtib veriləcəkdir. (Birinci böylə müsamirə [konsert] keçən il, yəni 1918-inci ildə yapılmışdı və böyük müvəffəqiyyətlə keçmişdi.) Dəvətnamələri almaq olar hər gün saat 4-dən axşam saat 7-yədək Birinci Realnı məktəbinin binasında.

Dağıstanlıların yığıncağı

Düşənbə [bazar ertəsi] günü martın 10-da Təzəpir məscidində Bakı və ətrafında yaşayan dağıstanlıların yığıncağı vaqə oldu. Yığıncaqda şəhərdə və mədən dairəsində işləyən ümum dağıstanlılar – ləzgi, osetin, inquş və çeçenlərin nümayəndələri hazır olaraq bir çox adam iştirak edirdi. Azərbaycanlılardan dəxi gələnələr var idi. Məclis açıldıqda Dağıstan Hökumətinin Azərbaycan Hökuməti nəzdində siyasi nümayəndəsi Könüllü ordunun Dağıstan Cümhuriyyəti torpağına soxulması münasibətilə məruzədə bulunub dağıstanlıları müttəfiqən [birlikdə] hərəkət etməyə və vətəni müdafiəyə dəvət etdi. Bədəhu [sonra] Piri əfəndi Mürsəlzadə hal-hazırda Dağıstan üzərinə kəndi istiqlalıyyəti uğrunda üç sənədən ziyadə çarpışmış olan azadə Dağıstanın hürriyyətinə xain və qanlı əllərini uzadan general Lyaxovun İranda Məclis və Məşhədi-müqəddəsdə İmam

Rza rövzəsini topa tutduğunu yadavər eylədi [xatırlatdı]. Azərbaycanlıların da vəzifəsi böylə bir ümumi təhlükənin qarşısını almaq üçün dağıstanlılara kömək etmələrini vacib bilərək bir qüvvə kimi ümum Qafqaziya türk və müsəlmanlarını mübarizəyə dəvət etdi. Başqa bir neçə natiqlər dəxi bu barədə söz söyləyərək ələlümum Bakı və ətrafında yaşayan dağıstanlı fəhlələrini istibdad və qara qüvvələrlə mübarizə və müdafiəyə dəvət etdilər. Nəhayət, bir çox müzakirədən sonra yığıncaq müttəfiqülqövlə olaraq [yekdilliklə] zeyldəki [aşağıdakı] qətnaməni qəbul etdi:

“Bakı və ətrafında yaşayan ümum dağıstanlı əmələlər [fəhlələr] fövqələdə ümumi iclasda Könüllü ordunun Dağıstan Cümhuriyyətinin əleyhinə hərəkət etməsi barəsində məlumat alaraq həmin məsələni müzakirə etdikdən sonra zeyldəki qərara gəlir:

1) Könüllü ordunun zorən və xainanə hərəkətinə qarşı protesto edib, Müttəfiqlər komandanlığından həman ordu dəstələrinin tezliklə Dağıstan Cümhuriyyəti torpağından çıxarılmasını tələb edir.

2) Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistan cümhuriyyətlərinin fəhlə və kəndlilərinə müraciətən onları Dağıstan xalqına yardıma dəvət edir.

3) Dağıstan Cümhuriyyəti Hökumətindən bütün qüvvəsi ilə son nəfəsinə qədər fəhlə sinfi və kəndlilərin hüququna təcavüz etmiş olan Denikin və Lyaxovun qarşısına çıxıb mübarizədə davam etməsini tələb edir.

4) Bern Əmələ Konfransına müraciətlə Dağıstan demokratiyasına yardım etməyə dəvət edir.

ƏRZAQ İŞLƏRİ

5) Həmin yığıncaq tərəfindən general Tomsonun yanına bir heyət göndərilib Könüllü ordunun Dağıstan torpağından çıxarılması qəti surətdə tələb edilsin.

Bundan sonra məclis dağıstanlılardan ibarət 6 nəfərlik bir məlumat heyəti intixab edir [seçir] ki, tez-tez Dağıstan əhvalı haqqında Bakıdakı dağıstanlılara məlumat versin. General Tomsonun yanına gedəcək nümayəndələr heyəti üç nəfəri mədən dairəsi əmələlərindən və bir nəfəri şəhərdən olmaq üzrə intixab edib məclis xitam buldu.

Kəndçilər İttifaqında

Yekşənbə [bazar] günü mart ayının 9-unda Kəndçilər İttifaqı İdarəsinin məclisi vaqə olaraq [baş tutaraq] qərar verilir ki, birinci növbədə tezliklə Ərzaq Nəzarətindən İttifaqın adına kəndçilərə paylanmaq üçün ərzaq istəmək məsələsi müzakirə olunaraq qərar verilir ki, bu barədə Ərzaq Nəzarətinə təcili bir məktub yazılsın. Sonra Ərzaq Nəzarətinə hər dəfə müraciət edib ərzaq şeylərini alaraq İttifaqın idarəsinə təhvil vermək üçün idarə üzvlərindən Ağarəşid Feyzullazadə, Nəsir Əlikərimov bu işdə İttifaq tərəfindən vəkil edilirlər. Bədəhu [sonra] qərar verilir ki, şəhər istiqraz cəmiyyətlərinin birində Kəndçilər İttifaqı adına hesabati-cariyyə [cari hesab] açılsın və banklarda[n] və qeyri istiqraz cəmiyyətlərindən alınacaq və həmçinin məzkur [deyilən] idarələrə veriləcək pullar İttifaqın sədri ilə iki nəfər idarə üzvlərinin imzası ilə olsun. Axırda qət olunur, Ərzaq Nəzarətindən xahiş olunsun, Nəzarət binası otaqlarından bir və ya ikisi İttifaqın idarəsinə verilsin.

* Ərzaq Nəzarətinin əqd etdiyi müqavilənaməyə görə Kuban oblastından 60 min put un və buğda alıb Ərzaq Nəzarəti namına [adına] göndərməkdən ötrü Dmitri Sidoroviç Sverçkov Kuban oblastına göndərilir.

* Ərzaq Nəzarəti üçün qənd, çay almaq, həmçinin parası verilməsi və buraya gətirmək məsələsini aşkar etməkdən ötrü Ərzaq Nəzarəti nəzdində olan agent (renter) [kirayəçi] Gürcüstan daxilinə göndərilir. Ərzaq Nəzarəti bu barədə Gürcüstan Hökuməti nəzdində olan Azərbaycan siyasi nümayəndəsinə bir məktub yazıb məzkur [deyilən] agentə lazım olan zaman müavinət göstərilməsini xahiş etmişdir.

* Mərkəzi Ev Komitəsi Ərzaq Nəzarətinə müraciətlə Bakıdan Lənkərana öz xüsusi anbarlarından min put səbzə [tərəvəz] və 25 put çay aparıb əvəzində un və taxıl gətirməyə icazə verilməsini xahiş etmişdi. Ərzaq Nəzarəti, Mərkəzi Ev Komitəsinə xəbər vermişdir ki, Komitənin bu xahişi Vükəla Şurası tərəfindən qəbula keçməmişdir.

* D. V. Stroqov Ərzaq Nəzarətinə bir ərizə verib Bakıdan ötrü min put Suxum[i] tənəkisi gətirməyə və əvəzində Bakıdan Gürcüstana düyü, kişmiş, çərəz, balıq və neft aparılmasına icazə verilməsini xahiş etmişdir. Ərzaq Nəzarəti bu ərizə mövcubincə [əsasında] məzkur Stroqova icazə vermişdir ki, Bakıya Ərzaq Nəzarəti namına [adına] putu 400 manata qədər min put tənəkə gətirib tənəkədən hasil olan məbləğdən ziyadə olmamaq şərti ilə istədiyi şeyləri aparsın.

Elan

Gimnaziya müəllimi dərslər verməyə pansiona şagird qəbul edir.

Adres: Suraxanski 113, Rzabəyov.

5736

Mama Gövhər xanım

Hər gün naxoşları qəbul edir saat 9-dan 12-yə qədər. Adres: Armyanski küçədə, 13 nömrəli evdə, 1-ci mərtəbə. (Bu yaxınlarda orada xüsusi təvəllüdxana [doğum evi] açılacaqdır.)

2695

Doktor Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmrəyə [xəstəliklərə] düçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Arvad həkimi Y. A. Qirişqori

Knyaz Kropotkin namına olan sabiq Xarkov uşaq xəstəxanasının müdirinin müavini daxiliyyə və uşaq xəstəliklərini qəbul edir hər gün səhər saat 11-dən 1-ədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. Cümə günləri fəqirləri pulsuz qəbul edir. Ünvan: Spasski küçə nömrə 33, Kamenisti küçənin küncündə.

5701 12-4

Arvad diş həkimi M. S. İdaşkina

Naxoşları qəbul edir səhər saat 9-dan axşam saat 6-ya kimi. Ünvan: Nikolayevski küçədə 25 nömrəli evdə. Telefon 32-41.

2629

Elan

Bakıda İrəvanlıların Həmtorpaqlılar Cəmiyyəti idarəsi cəmiyyətin üzvlərindən və

Bakıda sakin [yaşayan] İrəvan müsəlmanlarından ümumi iclasa təşrif gətirməklərini rica edir. İclas Azərbaycan Parlamanı salonunda mart ayının 13-ündə pəncşənbə [cümə axşamı] günü, saat 6-da vaqə olacaq.

Sədri-idarə: Teymur Makinski

Katib: Rəşid bəy İsmayılov

5739

Bakı “Obşestvenni Sobraniyasının”

[Bakı İctimai Yığıncağının]

Şurası

Öz üzvlərinə məlum edir ki, kantor tərəfindən “starşına” intixab edilmək [seçilmək] üçün blanklar, üzvlərin siyahısı və 1918, 1919, 1920-ci illər üçün rəis (starşına) intixab etmək [üçün] paketlər hazır edilibdir. Həmin blanklar Sobraniyanın xidmətçiləri ilə üzvlərin evlərinə göndərilir. Üzvlərin hər birisinə həmin blanklardan çatmayıb, Sobraniyanın kantorunda ala bilərlər. Paketlərin və intixab siyahılarının alınmağının axırncı vaxtı martın 15-inə qədərdir.

T-60

Müvəqqəti müdir: Hacıbəyli Üzeyir**QEYD VƏ ŞƏRHLƏR****Hürriyyət bayramı**

səh. 187. “Bugün martın 12-si böyük inqilabın səneyi-dövriyyəsidir.”: Rusiyada 32 fevral – 6 mart (yeni təqvimlə 8-16 mart) 1917-ci ildə baş vermiş burjua-demokratik inqilabı nəzərdə tutulur. 27 fevral (12 mart) tarixində Petroqradda silahlı üsyan başladı. Çar Hökuməti son ilcasını keçirdi. Dövlət Dumasının Müvəqqəti Komitəsi hakimiyyəti öz əlinə aldığı elan etdi. 12 mart inqilabın qalib gəldiyi gün kimi qəbul edilir.

səh. 188. “Çar Nikolay özü və oğlu”: Rusiya çarı II Nikolay və oğlu Aleksey Nikolayeviç Romanov nəzərdə tutulur.

“Lvov-Quçkov-Milyukov”: Rusiyada Müvəqqəti Hökumətin sədri Georgi Yevgenyeviç Lvov, bu hökumətin Hərbi və Dənizçilik naziri Aleksandr İvanoviç Quçkov və Xarici İşlər naziri Pavel Nikolayeviç Milyukov nəzərdə tutulur.

səh. 189. “X. İ.”: bu imza Xəlil İbrahimə (Xəlil İbrahimova) məxsusdur.

Azərbaycan Məclisi-Məbusanında

səh. 194. “Rus dilində bir nitq söyləyir.”: qəzetdə belədir: “Rus dilində bir nitq söyləyərkən.” Malxazov nitqində, Qafqaz xalqlarının ilk dəfə öz azadlıqlarını itirmə təhlükəsi ilə qarşı-qarşıya qaldıqlarını söyləyərkən onları birləşməyə çağırırmışdır.

Teleqraf xəbərləri

səh. 195. “Spartaklar”: Birinci Dünya müharibəsindən sonra Almaniyada fəaliyyət göstərən Marksist təşkilat Spartak İttifaqı [Spartakusbund] nəzərdə tutulur.

“Lihtenberhof uçastoku”: güman ki, Berlinin inzibati rayonu olan Lixtenberq [Lichtenberg] nəzərdə tutulmuşdur.

Sülh ətrafında

səh. 196. “Deyli meyl” [Daili Mail]: Londonda nəşr edilən qəzet nəzərdə tutulur.

Qəzetələrdən

səh. 196. “Jön türklər” (yaxud “Gənc türklər”): Osmanlı imperiyasında sultan II Əbdülhəmidə müxalif gənc ziyalılar nəzlinin meydana gətirdiyi siyasi hərəkat.

Bakı xəbərləri

səh. 198. “Əmbizli”: güman ki, Xızı rayonunun Əmbizlər kəndi nəzərdə tutulur.

səh. 199. “Yekşənbə günü martın 17-sində”: tarixlə həftənin günü arasında uyğunsuzluq var; bazar günü 16 mart olmalıdır.

səh. 200. “Bern Əmələ Konfransı”: Sosial-demokrat partiyalarının 1919-cu ilin fevralında Berndə baş tutan konfransı nəzərdə tutulur.